

Corsendonk[®] bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

CORSENDONCA

Trimestrieel tijdschrift
15de jaargang
Nr. 1 maart 1998
ISSN 0779-5785

V.u.: Roger Van Mierlo
Draaiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

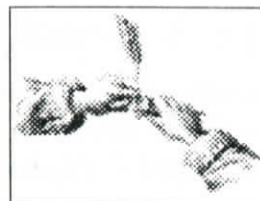
ALLE VERZEKERINGEN

St. Antoniusstraat 20 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© *CORSENDONCA* : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslagillustratie : Vooraanstaanden van ons dorp op stap.
v.l.n.r. Meester De Bruyne, Jef Claesen, Arthur Hannes, Leo Op de Beeck,
Mon Claessens, Mr. Godderis en Eug. Hannes.

CORSENDONCA

Voorwoord

Het nieuwe jaarbegin is voor onze kring een enorm drukke periode geworden. Tijdens de Buitengewone Statutaire Algemene Ledenvergadering van 15 januari werden de v.z.w.-statuten aangepast. Hierdoor is "Corsendonca" administratief aangepast aan de nieuwe werking. Daarnaast zijn we volop bezig om een nieuwe opgraving aan de Sint-Bavokerk voor te bereiden. Op 6 april, de eerste dag van de paasvakantie, gaat de schop opnieuw in de grond voor een vervollediging van de zoektocht naar de oudste sporen van Oud-Turnhout. Dit nieuwe onderzoek gaat weerom in samenwerking met het Instituut voor het Archeologische Patrimonium (I.A.P.) en de leerlingen van het Sint-Pietersinstituut van Turnhout. Stilletjes aan wordt er ook gewerkt aan het persklaar maken van de jeugdherinneringen van Door Mertens. Dit heemkundig werkje geeft een prachtig beeld van hoe het dorp Oud-Turnhout er uit zag tijdens het leven van onze grootouders. Dankzij het uitgebreide fotoarchief dat onze kring de afgelopen jaren samenbracht (ca. 4.000 foto's!) kan dit werk uitgroeien tot een bijzonder knappe publicatie. U ziet het, ook in 1998 blijft het de moeite om lid te zijn van "Corsendonca". Degenen die bij vergetelheid hun lidgeld voor het nieuwe jaar nog niet betaalden, vinden een overschrijvingsformulier in dit boekje. Mogen wij deze leden verzoeken om zo snel mogelijk 250 fr. over te schrijven op rekening nummer 001-1085134-71 van onze kring met de vermelding "Lidgeld 1998". Zodoende blijft u goed op de hoogte van het "Corsendonca"-nieuws.

Wim van Hout

Het heemmuseum

Ook in 1998 zal ons museum elke eerste zondag van de maand april tot en met oktober van 14 tot 17 uur voor het publiek toegankelijk zijn. Hieronder geven we een overzicht van de data met de verantwoordelijke.

5 april 1998	Roger Van Mierlo
3 mei 1998	Rudy Cornelis
7 juni 1998	Wim van Hout
12 juli 1998 (2 ^{de} zondag)	Leo Van Hooghten
2 augustus 1998	Hugo Miguet
6 september 1998	Rudy Cornelis
4 oktober 1998	Jan Sels

De toegang blijft gratis.

Groepen kunnen ook buiten de gewone openingstijden een afspraak maken voor een begeleid bezoek. Zij nemen contact op met Hugo Miguet 45.10.88 of met Jan Sels 45.18.12.

Jaarverslag 1997

1. Op 15 januari hielden we onze jaarlijkse statutaire Algemene Ledenvergadering.
2. Tijdens de voorstelling van de voorlopige resultaten van het archeologisch project op 25 januari, gaf Rica Annaert aan de hand van een aantal dia's, een boeiende en leerrijke uiteenzetting over het verloop en de gekende resultaten van het archeologisch project. Nadien werd er aan de ingeschreven medewerkers een lekker etentje aangeboden.
3. Op uitnodiging van onze kring bracht een kleine delegatie van Heemkundekring Als Ice Can uit Arendonk op 1 februari een bezoek aan ons heemmuseum. Hierdoor werden de vriendschapsbanden nog meer aangehaald.
4. Op 21 april vertegenwoordigde Rudy Cornelis onze kring op de Statutaire Algemene Vergadering van de Cultuurraad in de Heischuur te Oosthoven.
5. In opdracht van onze kring stelde Rica Annaert een kleine, maar boeiende tentoonstelling samen over de reeds gekende resultaten van het archeologisch project. Deze tentoonstelling stond van 10 t.e.m. 31 maart opgesteld in de uitleenpost van de Plaatselijke Openbare Bibliotheek te Oosthoven en van 1 t.e.m. 20 april in de hoofdbibliotheek in het Centrum. De vooropening van deze tentoonstelling vond plaats op 7 maart 1997. Om deze aan het publiek voor te stellen werd de plaatselijke pers hierop uitgenodigd.

6. Op 5 februari woonde onze voorzitter op uitnodiging van het gemeentebestuur een informatievergadering over het Structuurplan Vlaanderen bij op het gemeentehuis.
7. Rudy Cornelis en Wim van Hout vertegenwoordigden Corsendonca op de Statutaire Algemene Vergadering van het Verbond voor Heemkunde Gouw Antwerpen op 8 maart te Putte.
8. Tijdens de opening van het toeristisch seizoen stond de tentoonstelling archeologie opgesteld in Het Steentje te Turnhout. Op 4 mei kregen de bezoekers van de Lentefeesten van het Sint-Pietersinstituut de gelegenheid om de voorlopige resultaten van ons project te bewonderen. Op vraag van de school bleef onze tentoonstelling nog gedurende een week ter plaatse. Daarna werd zij opgesteld in het museum.
9. Op 17 mei bracht de Orde van de Tempeliers een bezoek aan ons museum en aan de resten van de commanderij. Wim verzorgde de ontvangst en de rondleiding.
10. Op 14 juni vertegenwoordigde onze voorzitter Corsendonca op de vergadering van de Provinciale Commissie voor Geschiedenis en Volkskunde.
11. Tijdens de officiële opening van de Provinciebaan op 29 juni, waaraan Corsendonca haar medewerking verleende, was er in het museum een fototentoonstelling "De Provinciebaan vroeger en nu" te bezichtigen. Deze tentoonstelling werd verzorgd door onze bestuursleden Jan Sels en Roger van Mierlo.

12. Bij de recente graafwerken aan het Gildenhuis te Oud-Turnhout werden 3 Laat-middeleeuwse waterputten (ca. 1400) gevonden. Deze putten werden in opdracht van het I.A.P. door Cyriel Verbeek onderzocht.
13. In opdracht van het Gemeentebestuur werd door het Provinciaal Instituut voor Hygiëne (P.I.H.) het Gemeentelijk Natuur Ontwikkelingsplan (GNOP) opgesteld. In opdracht van onze kring en in samenwerking met het P.I.H., werd het culturele luik van dit plan ondertussen volledig herwerkt door Dr. Karel Leenders. Deze herwerkte versie werd als "thema-nummer" opgenomen in ons tijdschrift.
14. Na het succes van september 1994 organiseerde Corsendonca in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde (V.V.F.) afdeling Kempen in september-oktober 1997 opnieuw een cursus genealogie voor beginners. Deze lessenreeks ging door in de Heischuur te Oosthoven. Aan deze cursus namen 25 personen deel.
15. Naar jaarlijkse traditie namen we op 5 oktober deel aan de Centrumfeesten georganiseerd door de plaatselijke NCMV afdeling.
16. De statuten van Heemkundekring Corsendonca v.z.w. werden niet meer aangepast sedert haar oprichting in 1984. Met het oog op de wijziging ervan werd er op 27 oktober een buitengewone algemene vergadering gehouden. Op deze vergadering was echter niet de vereiste twee derde van het aantal leden aanwezig. Daarom zal de wijziging van de statuten gebeuren op de Buitengewone Statutaire Algemene Vergadering van januari 1998.

17. Op 3 november brachten Rudy Cornelis en Wim van Hout een bezoek aan de Heemkundige Werkgroep van Reusel.
18. Op 14 december namen we met een stand van onze kring deel aan de kerststallentoonstelling van de KWB van Oosthoven en de kerstmarkt van de KAV Centrum.
19. Trouw aan onze doelstelling om elke twee jaar een boek uit te geven werd op 19 december onze nieuwste publicatie "Oud-Turnhout en zijn verleden 4" voorgesteld. Deze voorstelling vond plaats in de Raadzaal van het Gemeentehuis te Oud-Turnhout. Na de voorstelling van het boek gaf Dirk Geysels een boeiende uiteenzetting over de landschaps-evolutie in Oud-Turnhout.
20. Dit jaar gaf Corsendonca ook nieuwe kerstkaarten uit van de kerststallen uit onze drie parochies.

Naast al deze activiteiten verscheen ons ledentijdschrift telkens op tijd. Het museum was geopend elke eerste zondag van de maand april tot en met oktober en werkten we mee aan de jaarlijkse fotozoektocht van de KWB van Oud-Turnhout en de KWB van Vosselaar.

In 1997 nam Wim van Hout ook regelmatig deel aan de regio-vergaderingen van Brabants Heem. (12 maart in Wintelre en 25 september in Hooge Mierde).

We verleenden ook nog onze medewerking aan het gemeentelijk informatieblad. Op vraag van de Rijksuniversiteit Gent werkten we mee aan de relictenatlas van traditioneel landschap.

De secretaris,
Rudy Cornelis

Opnieuw laatmiddeleeuwse waterputten te Oud-Turnhout

In 1981 werden tijdens uitbreidingswerken aan het gemeentehuis van Oud-Turnhout vier laatmiddeleeuwse, uit plaggen opgebouwde waterputten uit de tweede helft van de 15de eeuw ontdekt.⁽¹⁾ Als gevolg van deze vondsten, adviseerde het Instituut voor het Archeologisch Patrimonium in 1997 de graafwerken in verband met de oprichting van een nieuw ontmoetingscentrum achter het gemeentehuis, archeologisch te begeleiden (fig. 1).

Van 18 tot 20 augustus 1997 werden op de betreffende werf de nodige vastellingen gedaan door Cyriel Verbeek.⁽²⁾

In totaal werden aan de rand van de bouwput ten minste drie waterputten en één gracht gelokaliseerd. De constructiekuil van waterput 1 had een diameter van 5 m. Vermits deze put niet tot op de bodem uitgegraven werd, zijn er geen gegevens bekend over de putstructuur zelf.

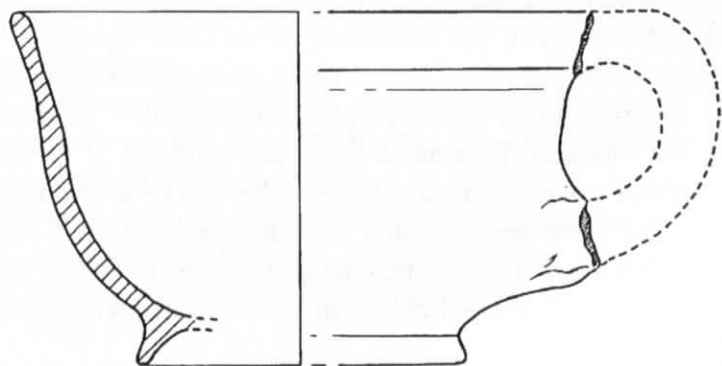
De vondsten die tijdens het intekenen van deze structuur werden gerecupereerd, zijn afkomstig uit de latere opvulling van de putschacht. Het lokaal vervaardigde, rode gebruiksaardewerk met loodglazuur is het best vertegenwoordigd: 1 randscherf van een melkteil, 1 randscherf van een kookpot of *grape*, 1 randscherf van een deksel, 1 bodemscherf en 19 wanscherven. Het grijze aardewerk omvat 1 oor van een kruik en 1 wand-scherf. Verder zijn nog 13 tegelfragmenten te vermelden waarvan 3 in een reducerend milieu en 10 in een oxyderend milieu gebakken zijn.

¹ Vandenberghe & Ashton-Vanherle 1982.

² Met dank aan de bouwfirma Nys uit Dessel, voor de medewerking.

Figuur 1.

Figuur 2.

Op basis van de technische kenmerken (wanddikte, hardheid van het baksel en de kwaliteit van de loodglazuur) en de typologie, kunnen deze vondsten gedateerd worden in de 15de–16de eeuw.

De constructiekuil van waterput 2 had eveneens een diameter van ongeveer 5 m. Op een diepte van 3 m onder het maaiveld werd de bodem aangesneden. Als basis werd een dikke laag takken aangebracht. De put zelf had een doorsnede van ca. 1,15 m en was opgebouwd met heideplaggen.

De scherven rood aardewerk met loodglazuur die op de bodem werden teruggevonden, zijn te dateren in de 15de eeuw: 1 fragment van een steelpannetje (fig. 2), 2 bodemscherven en 6 wandscherven. Uit de latere opvulling van de putschacht is volgend aardewerk afkomstig: 1 bodemscherf van een steengoedkruik uit Raeren, 3 wandscherven grijs aardewerk en opnieuw een meerderheid aan rood gebruiksaardewerk met loodglazuur w.o. 3 randscherven van teilen, 2 randscherven van kookpotten, 3 standpootjes van kookpotten, 1 bodemscherf met uitgeknepen standring en 11 wandscherven. Tenslotte werden nog 2 reducerend gebakken tegelfragmenten en 1 stuk leisteen gevonden. Dit materiaal dateert zowel uit de 15de als de 16de eeuw.

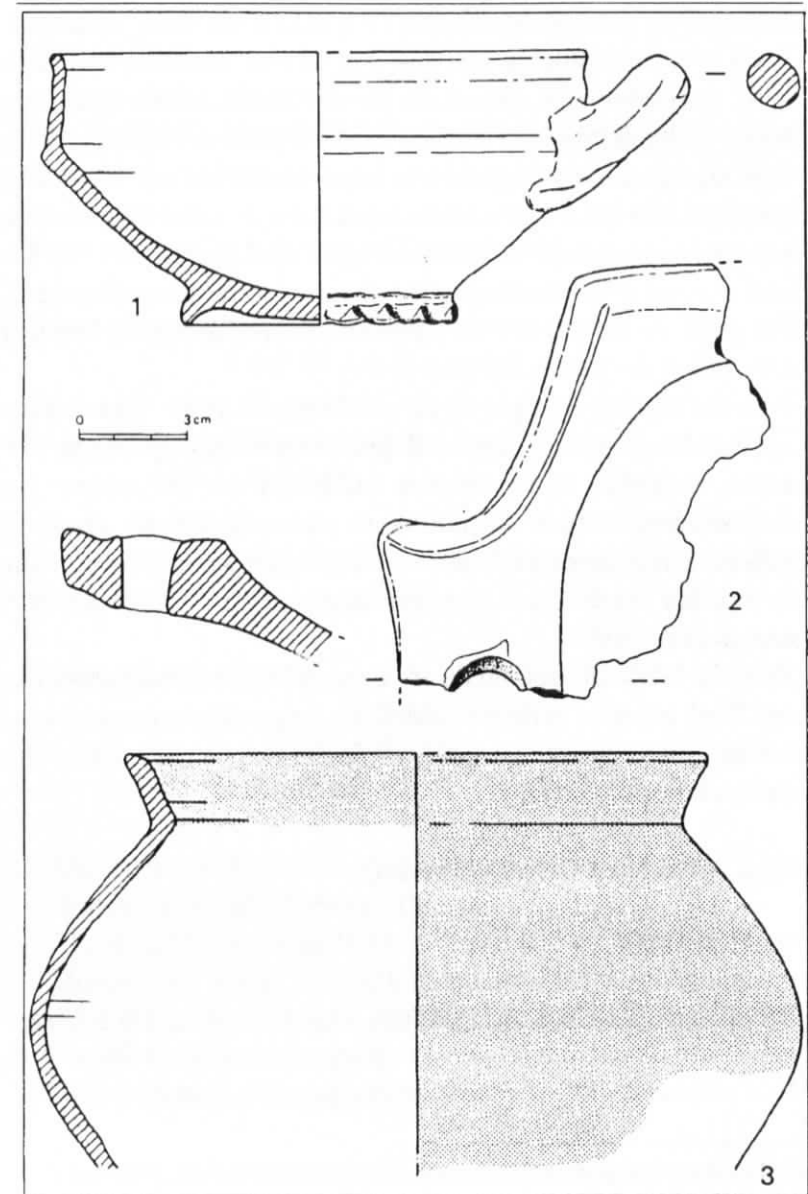
Waterput 3 kon slechts onder moeilijke omstandigheden onderzocht worden. De constructiekuil had een vermoedelijke diameter van 3 m. De bodem van de waterput was bedekt met een laag takken. De opbouw van de eigenlijke waterput kon niet achterhaald worden maar de afwezigheid van bakstenen en hout doet vermoeden dat ook hier de opbouw bestond uit heideplaggen.

De vondsten zijn afkomstig uit de vulling op de bodem. Slechts 1 scherv steengoed was aanwezig nl. een wandsherv steengoed

met glanzende, paarse sinterengobe, waarschijnlijk afkomstig uit de ateliers van Langerwehe die tot in de 15de eeuw de techniek van de sinterengobe toepasten. Het grijs aardewerk omvat 1 randscherf van een teil, 1 bodemscherf van een kruik of een teil met uitgeknepen standvinnen, 3 wandscherven van kruiken en 1 dikwandige wandscherf van een vuurstolp. Het grootste percentage wordt gevormd door het rood aardewerk met loodglazuur. Slechts 1 intact stuk werd gerecupereerd nl. een kommetje met uitgeknepen standring, één horizontaal, rond oor bevestigd aan de schouder, de binnenzijde bedekt met groenachtige loodglazuur (afb. 3: 1). Het overige schervenmateriaal omvat 1 randscherf en een groter fragment van een braadslede (afb. 3: 2), 1 randfragment van een kookpot of *grape* met uitstaande rand (afb. 3: 3), 5 randscherven en 4 bodemscherven van kookpotten, teilen en kommetjes, 1 standpootje van een kookpot en 24 ondefinieerbare wandscherven. Volledigheids-halve vermelden we nog 1 fragment verbrand bot en 1 stukje leisteen. Zowel de vormgeving als de technische aspecten van het aardewerk stellen een datering in de 15de eeuw (waarschijnlijk tweede helft) voorop.

De vierde waargenomen structuur werd geïnterpreteerd als een gracht met een breedte van ca. 2 m en een diepte van ongeveer 1,5 m onder het maaiveld. Op de bodem werden resten van bewerkte houten balken teruggevonden, evenals een stuk tegel in oxyderend gebakken aardewerk. Ook deze laatste structuur kon vanwege de bouwwerken slechts in beperkte mate onderzocht worden.

Gezien de vondstomstandigheden verre van ideaal waren en de structuren slechts ten dele onderzocht konden worden, is het

Figuur 3.

onmogelijk verdere conclusies te trekken uit deze vondsten. Toch is er een duidelijk verband met de vier waterputten die in 1981 gevonden zijn. Zowel de putstructuren, afmetingen, opbouw in heideplaggen, als de vondstensembles zijn identiek. Ook nu valt de afwezigheid van importmateriaal op. Rekening houdend met het fragmentaire aspect van de vondstcontexten, kan toch opgemerkt worden dat bijna uitsluitend sober en lokaal vervaardigd, alledaags gebruiksgoed teruggevonden werd. Dit geeft de indruk dat de putten benut werden door een vrij armoedige dorpsbevolking.

Ook de datering sluit aan bij de vondsten van 1981. Waarschijnlijk werden de putten in gebruik genomen in de loop van de 15de eeuw, mogelijk in de tweede helft van de 15de eeuw. Na dichtslibbing werden de putkokers waarschijnlijk als afvalkuil gebruikt. Het aardewerk uit deze vullingen dient als secundair te worden beschouwd. Het omvat zowel 15de als jonger 16de eeuws materiaal.

Zoals in 1981 valt ook nu de afwezigheid van bewoningssporen op. Toch moet er in de onmiddellijke omgeving bewoning aanwezig geweest zijn. Verdere werfcontroles in deze zone zijn dan ook noodzakelijk.

Rica Annaert en Cyriel Verbeek.(3)

BIOGRAFIE.

VANDENBERGHE S. & ASHTON-VAN HERLE L. 1982: Onderzoek van laatmiddeleeuwse waterputten te Oud-Turnhout. In: *Conspectus 1981*. Arhaecologia Belgica 247, Brussel, 141-145.

3. Instituut voor het Archeologisch Patrimonium van de Vlaamse Gemeenschap, Doornveld 1 bus 30 -1731 ASSE/ZELLIK

Uitnodiging

De heemkunde kring "De Vlierbes" van Beerse - Vlimmeren nodigt u uit op hun

Ontmoetingsdag voor Familiegesciedenis

die zal plaats hebben op zondag 15 maart 1998

van 10 tot 18 uur.

Tempelhof

Bisschopslaan 1

Beerse

Voor deze gelegenheid heeft de Vlierbes voor de vierde keer al zijn archief van 't zolder gehaald.

En dat wil wat zeggen :

Iedereen die zijn wortels in Beerse of omgeving wil opzoeken kan volgende zaken inzien :

- De meestal bewerkte parochieregisters van een 20-tal omringende parochies van Beerse.
- 210 microfilmen over Beerse, Vosselaar en Vlimmeren met Burgelijke Stand, Bevolkingsregister, Parochieregisters, Schepenakten en Staten van Goed.
- 30.000 doodsprentjes en doodsbrieven.
- Uitgebreide heemkundige bibliotheek.

VVF-Kempen is aanwezig met stand en computer.

Jef Claesen
1878 - 1965

Mensen van bij ons.

**Jef Claesen koster-orgelist, postmeester
en schilder van de Liereman**

1878 – 1965

Laten we nu om te beginnen, eens op reis gaan terug naar het verleden. Terug naar het jaar 1891, op een zondag, naar onze aloude Sint-Bavokerk, waar pastoor Van Bladel⁽¹⁾ zo dadelijk de hoogmis gaat doen. Op het laatste ogenblik komt er een twaalfjarig jongetje uit de sakristij, rept zich door de volle kerk, schiet het portaal in en de trap op naar het hoogzaal. Daar staan de zangers, allemaal grote mensen, reeds te wachten. Het jongetje wringt zich er tussendoor, kruipt op die hoge bank achter het orgel en speelt de eerste tonen van het Asperges Me, waarop de priester al stond te wachten. En laten we nu eens terugkeren, naar diezelfde kerk weer op een zondag, maar nu in het jaar 1964. Het is nu pastoor Wijnants⁽²⁾ die zich opmaakt voor de hoogmis. En ook weer komt er op het laatste ogenblik nu een bejaard, maar nog een vinnig manneke uit de sakristij geschoten, schiet weer het portaal in recht de trap op naar het hoogzaal toe. En weer staan daar de zangers te wachten, 't zijn wel andere nu. Het bejaarde meneerke schuift zich op de bank achter het orgel en daar klinken weer de eerste tonen van het Asperges Me, juist op tijd weer.

¹ Joannes Baptista Van Bladel, geboren te Turnhout op 6 juni 1823, was eerst onderpastoor te Vorselaar. Werd pastoor te Oud-Turnhout op 21 september 1867 en overleed op 18 mei 1894.

² Josephus Wijnants, geboren te Geel op 1 april 1901, werd pastoor te Oud-Turnhout op 1 oktober 1950 tot hij op rust ging op 12 september 1965 en hij overleed te Westerlo op 29 december 1968.

Jef Claesen aan het werk in de Lieleman.

Dat twaalfjarige jongetje en dat vinnige, oude heertje zijn één en dezelfde persoon, namelijk Jef Claesen.

Tussen die twee jaartallen van 1891 en 1964 liggen 73 jaren. Wie was hij? Wat is er al die tijd met hem gebeurd en wat heeft hij al die tijd gedaan?

Jef Claesen werd geboren te Oud-Turnhout op 25 april 1878 in het gezin van Christianus Eduardus Claesen geboren te Oud-Turnhout op 9 maart 1847 en Maria Barnardina Peeters geboren te Oud-Turnhout op 3 mei 1845 dewelke gehuwd waren te Oud-Turnhout op 29 september 1871. Jef was de vierde uit een gezin van zeven. Na de dorpschool in Oud-Turnhout doorlopen te hebben, waar zijn ouders onderwijzer en onderwijzeres waren, bezocht hij eerst het Jezuïetencollege en daarna de «Ecole Moyenne» of rijksmiddelbare school, thans Koninklijk Atheneum, te Turnhout. Helaas lang zouden die schooljaren niet duren. De harde werkelijkheid van het leven zou ervoor zorgen dat Jef Claesen, het eerste luik van de bijna erfelijk functies van de Claesens,³ dat van onderwijzer, koster, en organist, niet zou bekleden. Jef was twaalf jaar oud toen zijn moeder op vierenvestigjarige leeftijd overleed (19 februari 1890), en nog geen twee jaar later, geen vijfenveertig jaar oud, overleed ook zijn vader op 6 januari 1892. Hij stond er toen samen met zijn vier zussen en zijn twee broers alleen voor.

Zijn oudste zuster Nathalie, de latere moeder van ondermeer Leo en Theo Op de Beeck, die sinds de dood van haar moeder het huishouden deed, kon dan, nu ook de vader was

³ De Claesens beoefenden reeds drie generaties lang het ambt van schoolmeester, koster en organist. Zowas er Jan-Baptist Claesen ° Turnhout 26 januari 1783 † 8 augustus 1846, Petrus Claesen ° Retie 18 mei 1816 † Oud-Turnhout 3 april 1877 en Christiaan Claesen ° Oud-Turnhout 9 maart 1847 † Oud-Turnhout 6 januari 1892 alle drie bekleedden zij de drie functies.

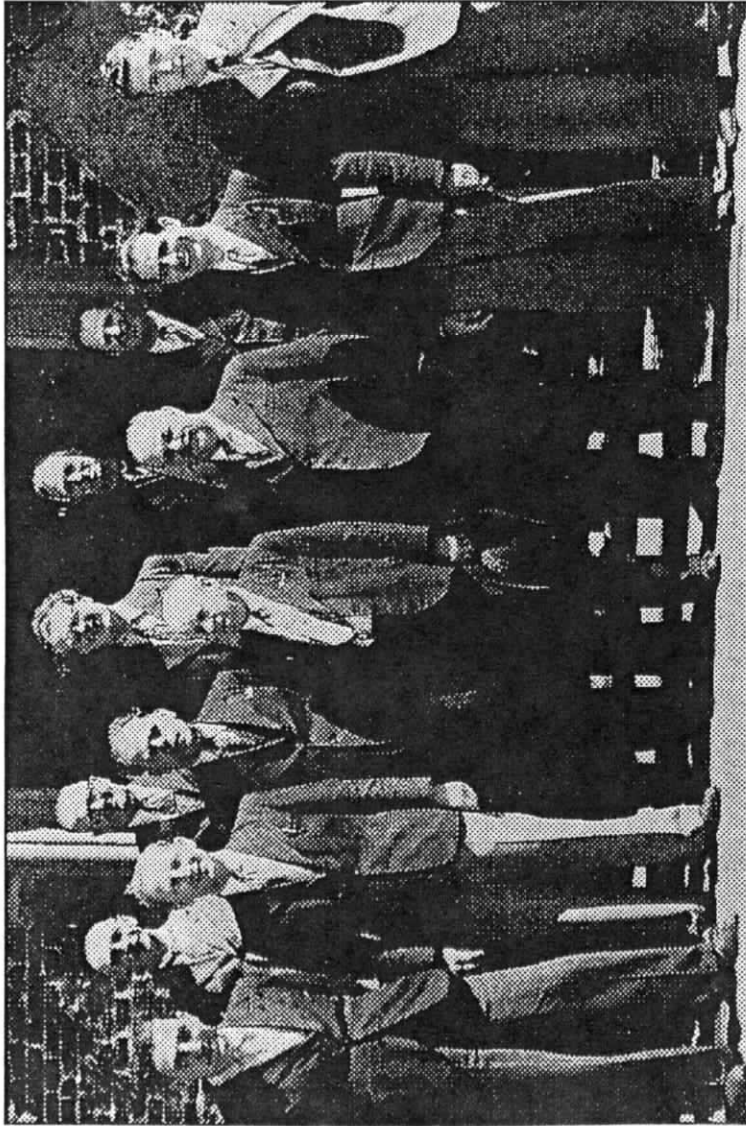

Aan het orgel in de Sint-Bavokerk.

weggefallen, best een kostwinner bij gebruiken, en zo moest Jef zijn studies onderbreken om mee voor zijn broers en zussen te zorgen.

En zo kwam het dat, hoe onverwacht ook voor de jeugdige Jef, de volle ernst van het leven op zijn schouders ging drukken, voorbereid of niet, het was zo en ze moesten er door. En zo stond hij reeds daags na de begrafenis van zijn vader vóór de vroegmis in de sakristij en beklom hij de trap naar het dokzaal. Zijn begaafdheid voor muziek had zich reeds al vroeger geopenbaard en vader Christiaan had er voor gezorgd, met het oog op de opvolging, dat hij zich daarin kon bekwamen. Reeds tijdens zijn schooljaren kreeg Jef Claesen de gelegenheid lessen te volgen bij een van de grote meesters uit die tijd namelijk Frans Andelhof en later ook bij Emiel Verrees. En zo stond hij daar dan voor dat orgel, hij was pas veertien jaar oud, en was koster-organist van de Sint-Bavokerk. Zeker zal hij toen niet gedacht hebben dat hij daar drieënzeventig jaar later nog zou staan, want zolang heeft hij dag na dag, die taak vervult. En dat heeft hij gedaan met een stiptheid en een toewijding waarvoor het hoogste kerkelijk gezag van het land hem herhaaldelijk hulde heeft gebracht.

Van dat kosterschap alleen kon men niet leven, zeker niet in 1892. Zo moest Jef uitzien naar een tweede job. Hij werd dan postbediende, en wanneer er later door toedoen van Domien Bauwens, komponist en uitgever, er een postkantoor werd opgericht in Oud-Turnhout (voor postverrichtigen moest men toen nog naar Turnhout) werd Jef benoemd tot postmeester. Het postkantoor van Jef was toen gevestigd in het huis dat hij bewoonde namelijk in de Kerkstraat naast de meisjesschool langs de kant van de kerk. En ook die taak nam hij zoals alles wat hij deed ter harte en met een nauwkeurigheid kenmerkend aan hem.

Met de zangers van de Sint-Bavokerk. van links naar rechts: Filip Verstraelen, Eugeen Vermeyen, Medard De Witte, August Mertens, Marcel Claesse... Jos Op de Beeck, Jef Claesen, Alfons Van Der Steen, Petrus Hannes, Victor Segers, Arthur Hannes, Fons Mertens.

Op 16 april 1902 trad Jef Claesen in het huwelijk te Oud-Turnhout met Maria Theresia Van Hove, geboren te Oud-Turnhout op 2 augustus 1881. En ze zouden twee kinderen bekomen namelijk Leo en Gabriëlle. En zo ging dat drukke, immer bezige, maar rustig leven zijn dagelijkse gang, jaar na jaar met zijn voorspoed en zijn tegenslag gelijk overal.

Jef Claesen was in de eerste plaats koster en orgelist. Als koster was hij een zéér stipt en toegewijd man, de kerk ging voor alles. Hij was daar elke morgen de eerste en daar was hij elke avond de laatste. In onze Sint-Bavokerk draaide alles om zijn persoon en niets ontging hem daar. Als organist was Jef Claesen een kunstenaar die het in zijn goede jaren wist te brengen tot een benijdingswaardige virtuositeit. Dat heldere stemmetje van in zijn jeugd jaren werd met de tijd een zoet gevooisde tenor. En zelfs toen hij reeds in de tachtig was, was hij nog een kranig man, ge moest hem van de hoogzaaltrap horen ritsen na het «Deo Gratias» om dan met zwaaiende jas door de zijbeuk naar de sakristie te stormen. Dat orgel en die kerk hebben voor hem altijd heel wat betekend.

Buiten zijn begaafdheid als organist, was er nog iets wat reeds vroeg in hem sluimerde en dat later ook zijn vruchten zou afwerpen, namelijk de schilderkunst.

Reeds vroeger was al gebleken dat Jef Claesen aanleg had voor tekenen. Alhoewel de toenmalige pastoor Van Bladel, die de begaafdheid op dat gebied gezien had en er bij vader Christiaan op aandrang om Jef naar de tekenschool te zenden, zag vader Claesen hier het nut niet van in. Muziek leren dat was wat anders, maar leren tekenen leek hem tijdverlies.

Maar wanneer het in u zit komt het er op zekere dag toch uit. Jef Claesen moet zo wat rond de achttien jaar geweest zijn toen

Op het "Schildershof" anno 19 september 1920.
met ondermeer van links naar rechts : Martha Eyckens, Mevr.
Surinx, Eugeen Surinx, Albert Sohie, ?, ?, ?, vooraan gezeten de
dochter van Albert Sohie zijn zuster.

hij in contact kwam met Eugeen Surinx,⁽⁴⁾ directeur van de tekenacademie te Turnhout. Na eerst enkele tijd uitsluitend tekenondericht te hebben ontvangen, liet Surinx Jef Claesen geleidelijk schilderen naar de natuur. Een tweede kunstenaar waarvan hij zijn kunstenaarsroeping te danken heeft was de portret-schilder Meerts die directeur was van de tekenakademie te Nijvel en die af en toe te Oud-Turnhout verbleef. Meerts had in de Kerkstraat een klein atelier ingericht. Later zou Jef Claesen zeggen «als ik die man met een doek zag gaan, dan voelde ik een onweerstaanbare drang om te schilderen».

Maar de grote revelatie zou in 1907 komen toen hij kennis maakte met Albert Sohie.⁽⁵⁾

Deze Albert Sohie was afkomstig uit Hoeilaart en een verwant van de pioniers van de druiventeelt aldaar. Hij was, voor zijn tijd, een zeer bereisd man en van overal bracht hij doeken mee. Tot hij de Kempische Liereman zag, er zo van ging houden dat hij zich in Oud-Turnhout vestigde, en er het thans nog bestaande «Schildershof» bouwde. Sohie was een kunstenaarsziel die overal schoonheid vond. Jef Claesen werd zijn vriend en leerde van hem, genoeg om zijn eigen weg te gaan, maar dan ook met een eigen en gans persoonlijke visie op het Lieremanlandschap. Van 1907 tot 1914 werkte Jef Claesen met Sohie en wanneer zij samen werkten, waren er niet veel woorden nodig; zij zagen en voelden op dezelfde manier.

⁴ Eugeen Mathijs Surinx, geboren te Gorssem bij Sint Truiden op 25 april 1850, vestigde zich te Oud-Turnhout in 1885 en overleed aldaar op 12 mei 1936.

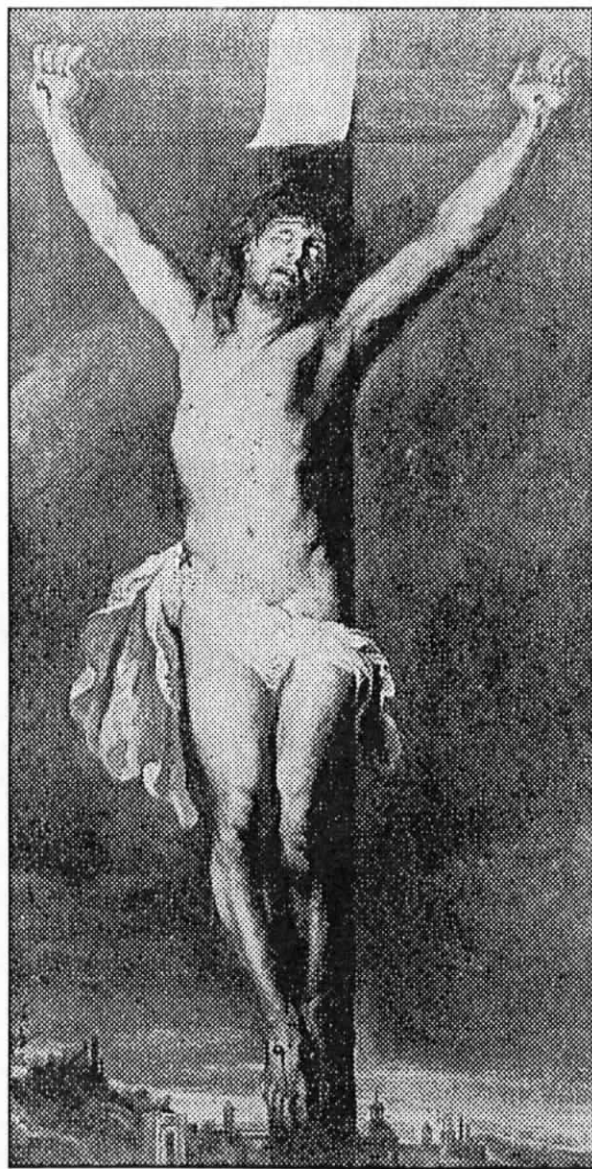
⁵ Albert Michel Sohie, geboren te Hoeilaart op 8 september 1873, vestigde zich te Oud-Turnhout op 3 juli 1908 en overleed alhier op 30 november 1927. Hij stamde uit een bekende familie van druivenkwekers en het was een voorzaat van hem, Felix Sohie, die de eerste druivenserre te Hoeilaart bouwde in 1865.

Albert Sohie in zijn atelier op het schildershof.

En wanneer hij later over zijn grote meester sprak, dan was er dat licht en die vonk van begeesting in zijn ogen te zien. Want alhoewel hij later zijn eigen stijl en weg ging, aan Sohie is hij altijd trouw gebleven.

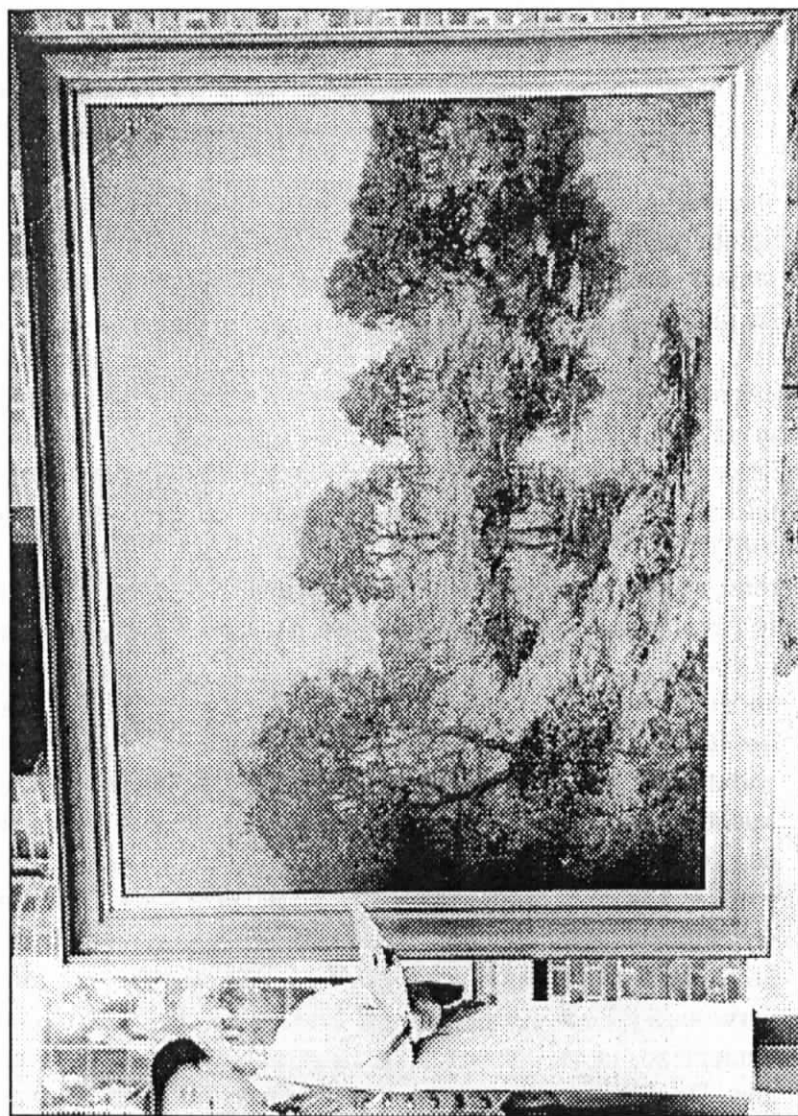
Bij het uitbreken van de eerste wereldoorlog, gingen zowel Albert Sohie als Eugeen Surinx op de vlucht. Jef bleef en bewaakte het atelier van Sohie. Van toen af schilderde hij alleen en groeide hij met de tijd als kunstschilder. We mogen hem gerust noemen de schilder van de Liereman, dat oeroud stuk Kempische natuur hier bij ons in Oud-Turnhout. Nadat hij in 1943 door de post op pensioen werd gesteld, bracht hij een groot deel van zijn vrije tijd door al kijkend, genietend en schilderend in de Liereman. De heide in al zijn aspecten was zijn geliefde onderwerp. Hij schilderde de hei bij morgen, bij middag en bij avond in al haar uitzichten. De oude, vergroeide, en misgroeide verneutelde vliegers, de moerassen en de poelen, het gele vuur van de brem in de zomer en de donkere laai van de gagel in de herfst, en dan had ge nog de berken en de dennenbossen. Van elk van deze taferelen zag hij er de meest verborgen kleuren van. Zoals hij die op zijn doeken penseelde of er gewoon met zijn paletmes oplakte, zo hebben er hem dat maar weinig nagedaan. En zijn grote kracht als kunstschilder lag in die schone deugd van hem : hij hield zich bij zijn kunnen. Hij kende de grens van zijn mogelijkheden en hield zich daarbinnen. Zo doende leefde en werkte hij zich steeds dieper en dieper in, in het weze, in de ziel van het Kempische landschap en kwam er tot de zo bekorende weergave van. Bij uitzondering schilderde hij een portret : zoals Peer Stoel, zijn hulpkoster, Tist uit de Lint, zijn schoonvader en een paar markante dorpsypes. Hij weigerde echter opdrachten aan te nemen. Weer die echte Jef Claesen, die hem deed zeggen, «ik heb geen

"Christus aan het kruis", een schilderwerk van Jef Claesen, dit doek bevindt zich in de Sint-Bavokerk te Oud-Turnhout.

academie gedaan en dan houdt ge daar beter uw handen af». Toen in de tweede wereldoorlog de Duitsers de Liereman begonnen te ontbossen, en de «Rooise Loop» een meter uitgraafden, vielen de meeste veenplassen van de Liereman droog. Daarmee was de Liereman in zijn weze aangetast, en was Jef voor een groot deel zijn kunstwerkgebied kwijt. Het zal een harde slag voor hem geweest zijn. Maar een nog hardere slag moest hij verwerken toen zijn vrouw, Maria Van Hove, op 26 november 1945 overleed. Hij zal haar zeer erg gemist hebben, temeer daar ze hem dikwijls vergezelde naar de Liereman als hij daar ging schilderen. Ze was ook iemand die Jef zijn werk naar waarde kon schatten, en zelfs als nodig zijn werk kon bekritisieren. «Ze zag al even gauw als ik wanneer er iets niet goed was», zei Jef Claesen dan.

Maar in 1945 had hij nochtans reeds lang de volle bloei van zijn talent bereikt. Men kan gerust zeggen dat zijn doorbraak al in 1933 is gekomen, tijdens een van zijn eerste grote tentoonstellingen, in «zaal Oor», gelegen in de Leopoldstraat te Antwerpen, van 10 tot 20 januari. De kritiek was hem daar onverdeeld gunstig. Zijn werk oogstte veel bijval. Tijdens een andere tentoonstelling ook te Antwerpen in «zaal Wijnen» was het de toenmalige consul van Zweden, die nog geen half uur nadat de tentoonstelling begonnen was, reeds een doek van Jef kocht. En het was in 1947 dat Baron Isidoor Opsomer tijdens een tentoonstelling van de postmeesters, een van de werken van Jef Claesen namelijk «Heide bij avond» aanduidde om tentoongesteld te worden te Parijs in de «XXXI-ième Salon de la Société Artistique des P.T.T.». Het is dan ook niet verwonderlijk dat de werken van Jef Claesen niet alleen in het binnenland, maar ook ver buiten onze landgrenzen verspreid zijn. De tentoonstellingen van Jef Claesen lokte steeds veel

Jef Claesen naast zijn werk "Avond in de Kempen".

volk. Hij stelde zijn werken ondermeer tentoon :

1933 Zaal Oor te Antwerpen van 10 to 20 januari.

1934 Zaal De Kempen te Turnhout van 2 tot 9 december.

1936 Zaal Wijnen te Antwerpen.

1947 Centraal Postgebouw te Antwerpen van 14 tot 23 maart.

1947 In de meisjesschool te Oud-Turnhout van 10 tot 17 augustus.

1951 Zaal de Kempen te Turnhout van 10 tot 18 november.

1954 Zaal de Kempen te Turnhout van 25 december tot 2 januari 1955.

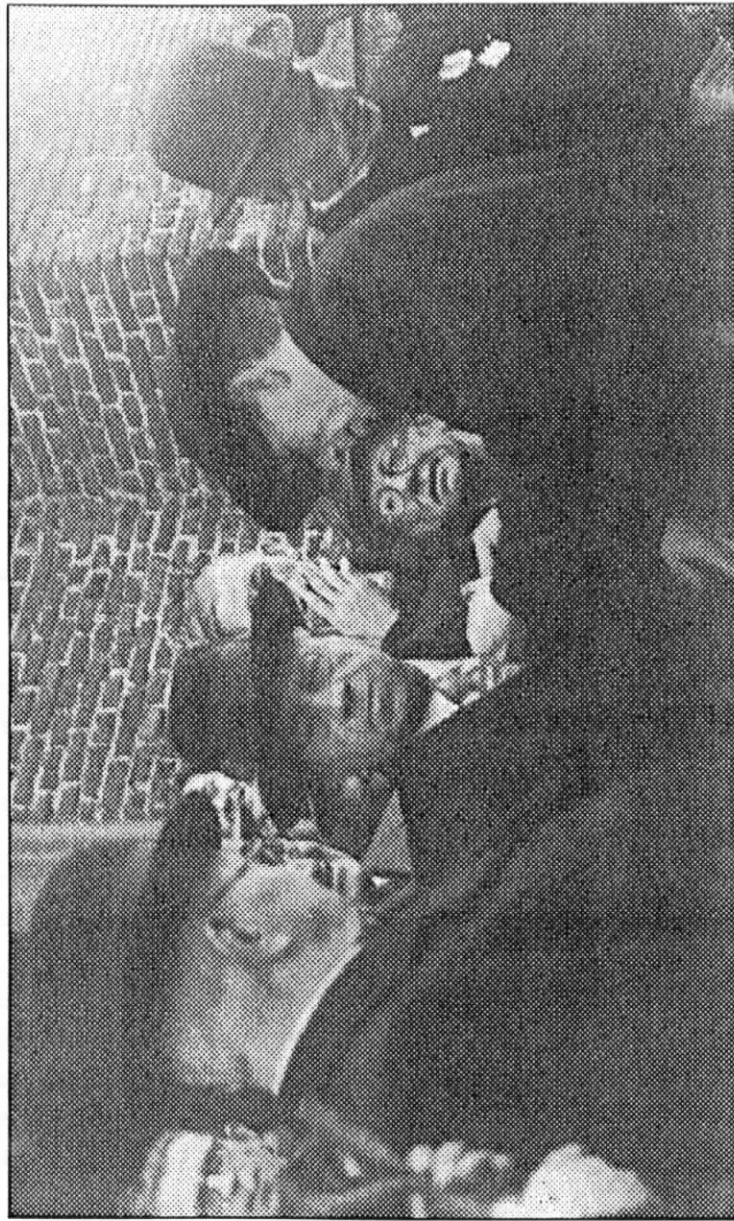
1958 Zaal de Kempen te Turnhout van 20 tot 28 december.

1959 Postbeambten-Kunstschilders te Brussel van 8 tot 15 december.

1961 Zaal de Kempen te Turnhout van 23 december tot 2 januari 1962.

1963 Parijs tijdens het XIIe Congrès des organismes touristiques et culturels du P.T.T. in september.

En dan was er nog Jef Claesen, de mens, in zijn dagelijkse omgang met de mensen van Oud-Turnhout. Velen van hen zullen vast zijn glimlach en zijn goed humeur onthouden hebben. Hij zag niet alleen de schone kant, maar ook de plezierige kant van het leven, en hij was een vat boordevol humor. Als de misdienaars een nieuwe pastoor of een vreemde pater een poets wilden bakken, had de koster daar gewoonlijk en meestal het grootste deel in. Eens maakte hij zo'n misdienaarke wijs «Ge moogt mee met de klok naar Rome, ziet dat ge op tijd zijt». Toen hij de volgende morgen de kerk ging open luiden, dat gebeurde om half-zes in de morgen, zat die kleine daar al op de dorpel met een pakske boterhammen onder zijn arm. Het manneke was er thuis stilletjes vandoor gegaan. Of als hij aan 't vertellen

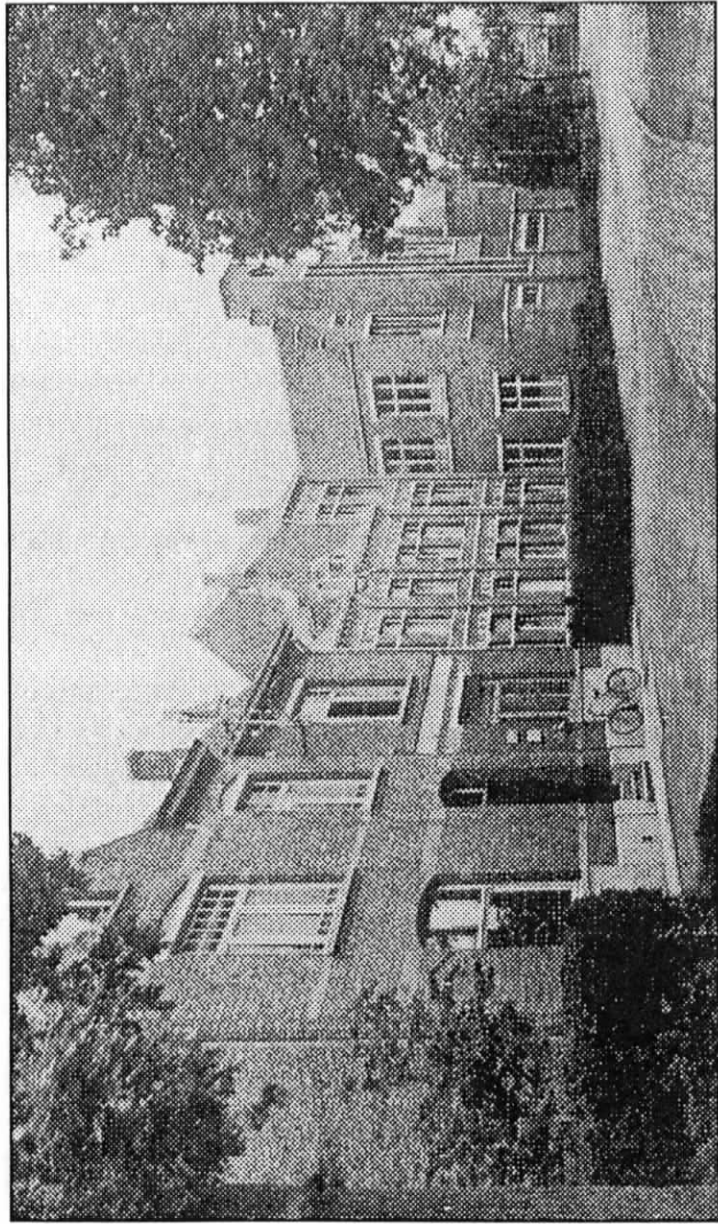
Nogmaals een decoratie hier met zijn koorleden, aangebracht door kapelaan Gepst de latere eerste pastoor van de parochie Zwaneven. Met o.a. Leo Op de Beeck, Mon Claessen, Jan Segers, De Bruyn e.a.

geraakte over Peer Stoel, zijn hulpkoster. Peer die binst zijn leven meer jenever gedronken heeft dan soep gegeten, en die altijd koffiebomen kauwde, opdat pastoor Van Bladel zijn jeneverasem niet zou ruiken, dan proeste hij het uit van 't lachen. Als koster en postmeester kende hij heel het dorp en hij verstond de kunst om iedereen op de gepaste manier aan te spreken en hij maakte nooit onderscheid tussen de mensen.

En Oud-Turnhout hield van hem, van de vriendelijke postmeester, van de koster die zoveel deed voor de kerk en voor de parochie, en die zo fijn op het orgel kon spelen en van wie ze wisten dat hij schilderijen maakte. Treffend is hierbij de anecdote van dat brave boerenvrouwje, dat een «timber» (postzegel) kwam kopen, zij had hem niet vandoen, maar kocht hem omdat ze die brave man ook eens iets wilde gunnen.

Ondanks al die erkentelijkheid is Jef steeds met «zijn beide voeten op de grond blijven staan» om het zo uit te drukken. Hij stond niet graag in de belangstelling, «Ze hebben al meer dan genoeg over mij geschreven» zegde hij als er weer eens iemand naar hem vroeg, «en een oude mens als ik kunnen ze maar één plezier doen, en dat is hem met rust laten». Zelfs toen hij enkele maanden voor zijn dood een bericht kreeg dat hem weer een hoge kerkelijke onderscheiding te beurt viel en dat hij daarvoor op het bisschoppelijk paleis zou ontvangen worden, was zijn reactie: «Ik heb daar niet om gevraagd, en als ze denken dat ik dat verdiend heb, en het niet kunnen laten mij dat te geven moeten ze maar naar hier komen. Kosteren gelijk ik zijn er zoveel, en oud worden is geen kunst». Ze hebben hem de medaille thuisgebracht, een Monseigneur nog wel.

Voor de vele diensten op velerlei gebied is Jef Claesen door de hoogste burgerlijke en kerkelijke overheid onderscheiden geworden :

De Kerkstraat met zicht op het postkantoor van Jef Claesen, het klooster van de zusters Annonciaden en de meisjeschool.

- 1933 Burgerlijke medaille 1st klas.
- 1936 Zilveren Palmen van de Kroonorde.
- 1946 Burgerlijk Kruis tweede klas.
- 1946 De Gouden Palmen van de Kroonorde.
- 1974 Het Kruis Pro Ecclesia et Pontifice.
- 1952 Het Gouden Sint-Rumolduskruis.
- 1953 Het Kruis van Ridder in de Orde van Leopold II.

Jef Claesen overleed op 27 juli 1965 op 87-jarige leeftijd, stil en vroom zoals hij had geleefd.

Op de achterzijde van zijn doodsprentje staat een tekst die hij zelf had geschreven en die naar zijn wens daarop werd afgedrukt. Zo vat hij zelf zijn lange leven samen :

In Gods heerlijke en ongerepte natuur aanschouwde ik altoos de schoonheid en goedheid van Zijn Almacht. Ik bedank die goede God, dat Hij mij daarvan zo ruimschoots heeft laten genieten. Drieënzeventig jaar heeft God mij de genade gegeven mijn ideaal te vinden in het vervullen van mijne plicht als koster en orgelist in mijn parochiekerk. Ik verheug mij dat ik mijn Heer en mijn God daaraan mijn beste krachten heb gewijd. Helaas sedert lang was mijn harp in een speeltuig van droefheid veranderd en met tranen in de ogen bespeelde ik mijn orgel... Hoe menigmaal heb ik het smekend «Requiem aeternam» gezongen voor mijn overleden mede-parochianen... vandaag zingt men voor mij... In Paradisum...

Mijn lieve Moeder Maria, die ik zo zeer bemin,
bekom voor mij dat de vele rozenhoedjes aan
de voeten van uw beeld gebeden, mij een
leidraad mogen wezen om aan uw hand het
hemelse Sion te mogen binnentreden

Mijn lieve kinderen, kleinkinderen,
achterkleinkinderen, duurzame familie, mijne
getrouwe huishoudster, beste vrienden, de
Heer roept mij... ik ga. Ik dank U voor al
hetgeen U voor mij gedaan hebt. Dit alleen
vraag ik U, mij steeds in uwe gebeden en
kommunies te gedenken.

Heilig Hart van Jezus ik betrouw op U.
Onze Lieve Vrouw van Banneux, Maagd der
armen, bid voor ons.

Samengevat kunnen we besluiten dat Jef Claesen nog een van die diepkristelijke en honkvaste Kempenaars was, die ondanks alle lof- en eerbetuiging steeds zichzelf is gebleven. De kerk en de parochie ging voor alles, 73-jaar van zijn leven heeft hij daar dan ook aan besteed. In de belangstelling stond hij niet graag. En een van zijn markante uitspraken was : «Dat ik oud word da's niks, maar dat ik zo lelijk word da's erger, dus liever geen foto». Zo was hij, die krasse koster-orgelist, de kunstschilder en de gepensioneerde postmeester.

Roger Van Mierlo

Het ongeluk van Peer Ballon

Ciske Ballon, dat zuipkasteel, zit weer pinten te pakken in "De Wielewaal". Dat is zo 'n klein boerenherbergske langs 'n stil en krom steenweggeske midden in de bossen. Buiten in de dunne schaduw van 'n jonge eik staat Ciske zijn paard, puur van de grote honger, op de drinkbak te bijten. Het magere beest slaat aldaar met zijn rattigen staart naar 'n kaalgeschaafde plek op zijn heup, waar dozijnen dazen zich zitten te zuigen.

Met zijn scheve karretje rijdt Ciske Ballon de dorpen af om vodden, benen en oud ijzer en al wat de mensen nog voor hem hebben liggen. En al wat Ciske met zijn handel verdient zuipt hij op. Ciske is nooit nuchter en ook nooit stiebeldronken. Als hij zijn maat heeft, gaat hij wat liggen maffen tussen de vodden op zijn kar en dan kan hij weer opnieuw beginnen. Ciske Ballon in nooit slechtgemutst en zijn zwemmende oogskens staan altijd pienter en vrolijk te draaien boven zijn roden drinkersneus. Nu zit hij daar weer in "De Wielewaal". Ciske komt er elke week op dezelfde dag en op hetzelfde uur. Zijn paardje loopt er vanzelf aan. Doet hij bij elke herberg.

Ciske Ballon hangt daar zo gemakkelijk op zijn stoel en hij is misschien al aan zijn zesde pint als er nog volk binnen komt. Twee beestenkooplui, die hun fietsen daar zo maar goedsmoeds tegen het geveltje smeten en met 'n zucht en 'n halve vloek op 'n stoel ploffen.

"Ciske", groeten ze.

Ciske lacht, tikt even aan zijn klakske en zegt niets.

De mannen bestellen 'n glas bier en drinken. De eene haalt 'n boterham met rode hesp er tussen uit zijn zakken en hapt daar gretig in. De andere schuift zijn pet over zijn ogen en doet of hij slaapt. In de herberg en daarbuiten is het stil. Men hoort er

alleen het smakken van de eter, het tikken van 'n zware hangklok en het knagen van Ciskes paard. En het is zo'n broeiend-warme zomerdag.

Ciske Ballon zit glimlachend die twee welgedane kooplieden te bekijken. En opeens veert hij op, zwalpt in één teug zijn pint uit, zet ze met een bonk neer en vloekt dat het klettert.

"Nonde..."

De waardin en de kooplieden schrikken alle drie. En van achter de toog klinkt het vermanend :

"Ciske, wat zijn dat nu voor manieren!"

"Och", lacht Ciske, "dat is al wat ik er van zeggen kan."

"Van wat, Ciske?" wil de dikke koeienkooper weten.

"Wel-ja... van 't leven, nonde..."

"Ciske, 'k wil dat g'er mee ophoudt!" kijft de bazin. "In mijn herberg mag er niet gevloekt worden."

En ze wijst naar 'n plek aan de muur waar zo'n schilderijken hangt met 'n oog in 'n driehoek.

"God ziet mij, hier vloekt men niet."

Ciske loert er eventjes naar en schokschoudert :

"Och, als ge dat vloeken noemt. Bij mijn vader was 't de eene nonde... over de andere. 't Was eerste dat ik van hem hoorde en 't is ook zijn laatste geweest. Geef me nog een pint, toe!"

Schuddekoppend komt de dikke waardin zijn glas halen.

"Ciske, toch...", zegt ze, "wat kunt gij van tijd lelijke dingen vertellen. En ge moest ook zoveel niet drinken..."

"Dat ligt niet aan mij!" beweert het manneke. "Dat ligt aan mijn paard. Dat loopt uit zijn eigen de herbergen aan."

De kooplui schieten in 'n vette lacht.

"En als Ciske Ballon nu eens zei : dju, vooruit!" monkelt de vrouw.

"Dat doe 'k niet", zegt Ciske beslist. "Dat doe ik nooit. Daar

kom 'n ongeluk van. Mijn ouwe deed dat wel eens, omdat hij moest. En zie, had hij het niet gedaan, he... dan was hij nu mischien nog in leven."

"Zo, Ciske!"

Zes ogen kijken hem verwonderd aan.

Kom, hij zal hun dat eens vertellen. Dat is 'n hele historie. Ciske drinkt nog eens en zet zich op zijn gemak.

En Ciske vertelt...

Van zijn vader, die ze Peer Ballon noemden. Hij reed ook om vodden, met 'n hondenkar. En hij pakte al even gaarne 'n pint als Ciske. Zijn honden hielden ook vanzelf stil bij elke herberg. En Peer Ballon ging er dan ook altijd binnen. Er ging geen dag voorbij of hij kwam zo met 'n stukske in zijn ijzers thuis en dan zat het er bovenarms op.

"Dan kregen we allemaal 'n pak slaag", zegt Ciske, "voor wat we dien dag hadden uitgehaald en voor hetgeen we de volgende dag zouden mispeuteren".

Bij Peer Ballon was armoe toef. Hij had een half dozijn klein mannen en d'r was altijd eten te kort. Hij woonde in 'n versleten huize-kotje op de hei. 's Avonds durfde daar niemand omtrent komen. Naar school gingen ze nooit, zegt Ciske, daar hadden ze ook geen fatsoenlijk kleedsel voor. En Peer Ballon beweerde dat ge om voddenkoopman te worden geen geleerdheid nodig had. Echte rakkers waren het, die gasten van Peer Ballon. Zó rap waren ze en van niets vervaard. De hei en de bossen beschouwden ze als hun eigendom. En als de boeren hen in de buurt van hun huis zagen maakten ze dadelijk hun honden los. Want de kleine Ballonnekens waren niet verlegen om de eieren onder de kiekens uit te halen.

Drie uren vandaan woonde Nonkel Cis, 'n broer van Peer Ballon en de peter van Ciske. Die paste beter op dan Peer. Die

dronk niet. 's Zondags na de hoogmis 'n pint 'fluut' van drie centen en dat was al. Nonkel Cis boerde zo wat en had de naam er redelijk goed voor te zitten.

Nonkel Cis en Tante Bel kwamen nooit bij Peer aan huis. Dat ziet ge van hier! Tante Bel wilde niet eens gezegd hebben dat ze familie was van Peer Ballon. Nonkel Cis was een enkele keer bij zijn broer geweest, om peter te zijn. Tante Bel kwam niet mee en ze had heuren Cis flink de les gespeld : geen minuut langer blijven dan hoognodig was.

Toen gebeurde het dat Peer Ballon op 'n zaterdag vroeger thuis kwam dan hij gewoon was te doen en hij zag er ook redelijk nuchter uit.

"Morgen gaan we naar Nonkel Cis!"

Zo zegde hij. Op zijn ronde hoorde hij vertellen dat het kermis was op Nonkel Cis zijn dorp. En die 't hem vertelde had er spottend bijgevoegd :

"Ge zijt toch verzocht bij uw broer, niet"!

Peer Ballon was toen nijdig geworden. En terwijl hij er om zat te foeteren op zijn kar, schoot hem opeens dat plan in zijn hoofd. Ze reden naar Nonkel Cis. Welgekomen of niet, hij zou hen op zijn kermis krijgen. En allemaal gingen ze mee. Om Nonkel Cis, die fiere Tante Bel te ambeteeren. Daarom, nonde...

En Peer ging zijn kar smeren en hij nagelde er 'n paar planken in om op te zitten. Zijn vrouw ging aan 't zoeken en aan 't rommelen om wat behoorlijk kleedsel te vinden voor haar en Peer en de klein mannen. Dat ging niet gemakkelijk en tot laat in de nacht had z'er haar werk aan.

Ze reden vroeg weg.

"Dan zien we de processie nog", zei Peer

Hij zat op de wagenspon, zijn wijf en de jongens op de banken. Drie honden had Peer en 't waren goeie lopers. En Peer was 'n

handige voerman. Bij elke korte draai sprong hij van zijn spon, rende naast zijn honden mee tot ze de goede richting hadden en zat met 'n wip weer op zijn plaats.

In dien tijd had Peer Ballon 'n prachtig span. De berriehond leek wel 'n kalf, zo groot was die. En zijn twee trekmaten waren al niet veel minder. En zo sterk waren die beesten. Met de zwaarste vrachten konden ze uren achtereen langs de wegen rennen. Als Peer dan zijn zweep liet knallen, schoten ze in 'n razende galop, met lange straffe sprongen en met hun buik tegen de grond.

Zo ook die zondagmorgen toen ze naar Nonkel Cis reden.

"Hu Krol!... Hu Does!... Dju-do!..."

Het werd 'n razende rit. Het karretje ratelde en de jongens raasden en tierden tegen elkander op. En daar boven uit klonken het scherpe klakken van de zweep en de zware vloek van Peer. Tot de honden almeteent met 'n korten draai van de baan wegzwaaiden en met 'n schok stilvielen vlak bij de deur van 'n herbergske, dat daar helemaal verdoken stond achter 'n brede lindeboom.

Peer wipte binnen, dronk er 'n pint en zat dadelijk weer op zijn kar te vloeken en met zijn zweep te zwaaien. En toen zijn vrouw begon te preutelen om dat eeuwig bierdrinken van hem, ging hij nog lelijker te keer om haar niet te horen. En zo hielden de honden nog drie keren stil voor ze bij Nonkel Cis aankwamen. Ge kunt denken wat 'n gezicht die trok toen hij zijn schoon familie daar zag binnentuimelen. Hij kwam juist met 'n emmer melk uit de stal en van 't danig schrikken kletste hij er 'n hele zwalp uit. En Tante Bel, och-arme toch, die moest op 'n stoel gaan zitten om niet van heur zelve te draaien.

Peer Ballon had daar veel plezier in en zijn wijf niet minder. Ze lieten dat echter niet merken en ze gingen Nonkel en Tante heel

vriendelijk 'n hand geven. Ja, ze hadden vernomen dat het daar kermis was en ze dachten zo dat het Nonkel Cis en Tante Bel zeker veel plezier zou doen dat ze eens overkwamen.. 't Was al zo lang geleden dat ze mekaar nog gezien hadden. Nonkel Cis stond daar met zijn emmer te schudden en stamelde zo wat dat ze welgekomen waren. Tante Bel keek als 'n donderwolk en zei geen woord.

De Ballonnekens waren intussen reeds de tuin ingelopen en op 'n omzien zat de helft tussen de takken van 'n pruimeboom. En schudden en smullen dat ze deden!

En toen kwam daar de processie voorbij. Peer Ballon en zijn achtbare wederhelft en zijn zes achtbare spruiten stonden op 'n rijtje te kijken voor het huis. Nonkel Cis en Tante Bel stonden achter de gordijntjes te loeren. En ze zagen hoe de mensen in de processie allemaal omkeken naar hun huis en ondereen aan 't fluisteren vielen. En die klinkel van 'n Peer vergat dan nog haast te knielen toen het Allerheiligste voorbij werd gedragen. Wat 'n schande! En zeggen dat er vorige week 'n kerkmeester was gestorven en dat nonkel Cis als de vermoedelijke opvolger werd vernoemd...

Tante Bel gloeide van kwaadheid en Nonkel Cis bromde dingen die helemaal niet pasten voor 'n kandidaat-kerkmeester.

En toen kon Tante Bel voor het eten gaan zorgen. Dat werd 'n nieuwe ramp. Al wat ze in haar kelder had ging er aan en dan kwam ze nog te kort.

Na het eten ging Peer Ballon 'n dutje doen in de schone zetel van Nonkel Cis en toen hij wakker werd verklaarde hij heel gewoon dat hij eens naar 't dorp ging om 'n pintje te pakken. 't Was kermis of 't was er geen. Om erger schandalen te vermijden besloot Nonkel Cis mee te gaan. Peer liep er dadelijk op een paar kennissen. Er werd over en weer getrakteerd en het

duurde geen uur of Nonkel Cis lag met zijn kop op de tafel. Peer moest hem naar huis dragen. 't Hele dorp lachte er om. Meneer pastoor en de koster, die uit het Lof kwamen, zagen hen ook. En over dat kerkmeestersambt kon Nonkel Cis toen gerust 'n kruis maken.

Tante Bel werd gewoon razend toen die twee thuis kwamen. Ze smeed 'n dozijn teljoren kapot. Ze sleepte haar zatte vent binnen en ranselde er bovenarms op los. Peer en zijn volk kregen de lelijkste scheldnamen te horen. Ze konden ophoepelen, dadelijk. En nooit van hen leven moesten z'er nog terugkomen. Peer Ballon liet zijn schoonzuster razen en spande op zijn dooie gemakken zijn honden in. En toen zei hij heel fijntjes dat ze die lieve, goeie Tante Bel 'n handje moesten geven. Maar Tante dreigde hen om de oren te kletsen. Dat bosgepuis had heel haar boomgaard 'verinneweerd'.

Peer zijn wijf begon toen ook haar snater te roeren en de twee vrouwen stonden vechtsklaar toen Peer er tussen kwam en zijn vrouw meetrok.

"Toe, mens..." zei Peer, "daar zijn wij te deftig voor".

En daarmee reden ze weg. Bij de eerste herberg vielen de honden weer stil en Peer Ballon wipte er binnen. Zijn vrouw speelde duchtig tegen hem op. Had hij nu nog niet genoeg gedronken? En ze zou wel eens willen zien dat hij nog ergens aanreed. Dat zou ze hem en zijn honden wel eens afleren.

Toen stond daar weer zo'n herberg, dicht bij 'n kruispunt. 't Wijf pakte Peer zijn zweep af en ranselde bovenarms op de honden. En hoe Peer ook duvelde en sakerde, ze liepen voorbij.

En daar juist op die hoek, daar gebeurde dat ongeluk. Daar kwam de stoomtram aangereiden.

"Zie-de 't nu, nonde..."! brulde Peer.

En hij vloog naar zijn honden, trachtte hen te remmen...

"Hou, nonde... Hou!"

...En toen, zegt Ciske, toen zat hij met zijn honden onder de tram en wij botsten er tegenaan en we vlogen in de gracht.

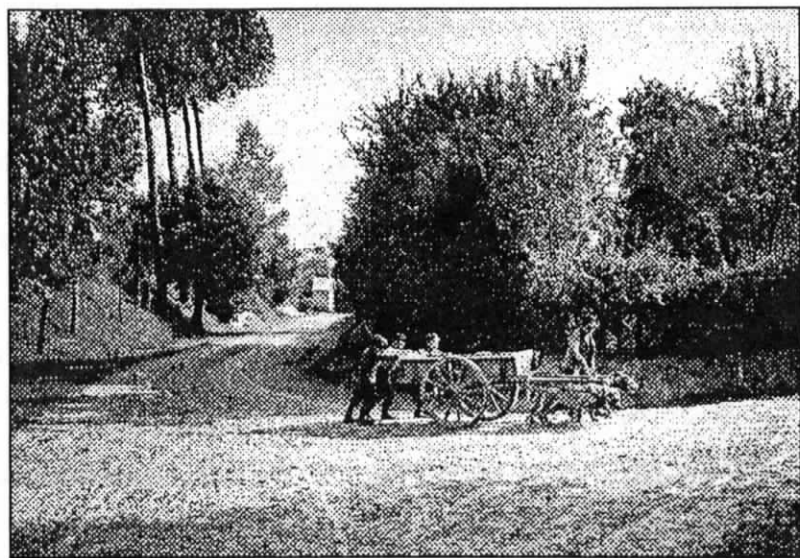
En Peer Ballon werd rats aan stukken gereden.

... Zo vertelt Ciske Ballon, de voddenman. De bazin zucht dat het wrede dingen zijn.

En Ciske vraagt nog 'n pint en zegt dat hij nooit of nooit, er mag gebeuren wat wil, zijn paard zal dwingen 'n herberg voorbij te lopen.

En die veekooplui vinden dat hij groot gelijk heeft.

Leo op de Beeck

De hondekar was jarenlang het vervoer van de kleine man.

De gemeenteraad 100 jaar geleden

Het begin van het jaar 1898 was in Oud-Turnhout bijzonder woelig op onderwijsvlak, zoals zal blijken uit de verslagen van de raadszittingen.

Op de zitting van **29 januari 1898** vraagt de gemeenteraad een bijzonder krediet van 2931,2 fr. voor diverse werkzaamheden (verfraaiing van de pastorie, bouwen van de Vondelbrug, recht-trekken van de Aa).

De hoofdbrok vormen echter de onderwijsaangelegenheden. In oktober 1897 vroeg Maria Devos, als bestuurster, de aan-neming van de vrije lagere meisjesschool van Oosthoven. Aange-zien de aanvraagster zich baseert op de wet van 15 september 1895, vermits de materiële en hygiënische omstandigheden van de gebouwen in orde zijn en de school 89 leerlingen telt, besluit de raad de school voor een periode van 10 jaar aan te nemen. De jaarwedde wordt vastgelegd op 1300 fr. voor de onderwijze-res en 1100 fr. voor de hulponderwijzeres.

In een extra bijeengeroepen zitting op **5 maart 1898** beslist de raad tot herziening van het besluit van 29 januari over de aan-neming van de meisjesschool van Oosthoven. Dit zal op de zit-ting van 8 maart behandeld worden.

Om 16.30u op **8 maart 1898** bezint de gemeenteraad zich over de herziening van de hogergenoemde beslissing. Er is immers gebleken dat Zr. Devos in haar school kinderen jonger dan 6 jaar onderwijst. Bovendien moest meester Van Leemput van de aangenomen jongensschool van Oosthoven met zijn leerlingen sedert 16 oktober 1897 verhuizen naar een zaal van de

CORSENDONCA

muziekvereniging om plaats te maken voor Zr. Devos, en dit zonder medeweten van het gemeentebestuur. Zr. Devos noteerde eveneens op de lijsten leerlingen die ingeschreven waren in de jongensschool.

Bijgevolg stelt de gemeenteraad vast dat de school van Zr. Devos slechts 40 regelmatige leerlingen telt. Om al deze redenen vraagt de raad van Oud-Turnhout aan de minister van Binnenlandse Zaken de raadsbeslissing van 29 januari te vernietigen.

Hugo Miguet

Inhoud

Voorwoord	blz. 1
Het heemmuseum	blz. 2
Jaarverslag	blz. 3
Opnieuw laatmiddeleeuwse waterputten	blz. 7
Uitnodiging	blz. 13
Mensen van bij ons	blz. 15
Het ongeluk van Peer Ballon	blz. 35
De gemeenteraad 100 jaar geleden	blz. 43

ASLK - SPAREN

REEDS JAREN HET MEEST ERVAREN

UW BANK EN VERZEKERINGSTEAM

Agentschap Arendonk
De Valken 8
2370 Arendonk
Tel. 014/67.76.96

Agentschap Oud-Turnhout
Steenweg op Turnhout 7
2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.21